

પહેલો છું સિપાહી, પછી શાહ

— જયભિખુ

હુસેનખાં નામનો એક જમીનદાર. બંગાળમાં રહે.

એને ફરીદ નામનો દીકરો.

ફરીદ નાનપણથી હોશિયાર. જોનપુરની નિશાળમાં ભણે. એ વખતે નિશાળમાં ત્રણ જાતનું ભણતર મળે; એક હથિયારનું, બીજું ધર્મનું અને ત્રીજું વ્યવહારનું.

ફરીદ ત્રણેમાં હોશિયાર.

આઠ વર્ષની ઉંમરે એ બંગાળના નવાબ પાસે ગયો અને નોકરી માગી. નવાબે છોકરાની પરીક્ષા લીધી. છોકરાએ એવા એવા જવાબ આપ્યા કે નવાબ ખુશ ખુશ થઈ ગયો.

ફરીદ તીર-તલવાર લઈ રોજ જંગલમાં ફરવા જાય. એ વખતે વાઘનો જબરો ત્રાસ. એના કારણે ગામનાં ગામ ઉજ્જડ થઈ ગયેલાં. ઘણી મહેનત કરે, પણ હાથમાં આવે જ નહીં. માણસ મારીને સંતાઈ જાય, પત્તો જ ન મળે.

ફરીદ કહે : “વાઘદાદાની મારે ખબર લેવી છે.”

લોકો કહે : “ભાઈ, છોકરાંથી છાશ ન પીવાય.”

ફરીદ કહે : “હું તો દૂધ પીનારો છું. વાઘદાદા મળે તો ભૂપીતા ન કરું તો મારું નામ ફરીદ નહીં.”

બનવા કાળ હશે. બરાબર બંનેનો ભેટો થઈ ગયો. એક તરફ સોળ—અઢાર વર્ષનો છોકરો ! બીજી તરફ જમાનાના ખાઘેલ વાઘદાદા !

બંને આવ્યા બાથમ્ બાથા ! ગડદમ્ ગડદા ! પાટમ્ પાટા ! ખરી ઝપાઝપી ચાલી. બંને જણા ખૂબ ઘાયલ થયા.

આખરે બંને જણા ઢળી પડયા, એમાં વાઘદાદા તરત મરી ગયા. ફરીદ થોડી વારે બેઠો થયો.

લોકોએ ફરીદની વાહવાહ કરી. બંગાળના નવાબે એને શેરખાંની પદવી આપી. શેર એટલે વાઘ. બંગાળમાં સિંહ થતા નથી. સિંહ એકલા ગીરમાં થાય છે.

ફરીદ શેરખાં બન્યો. એ હવે લશ્કરમાં જોડાયો. એ વખતે મોગલ બાદશાહ બાબર ભારતને જીતતો હતો. શેરખાંએ જોયું કે આ બધા માત્ર લડી જાણે છે, દીવાનના ન્યાયા નાચે છે, રૈયતની સંભાળ રાખતા નથી, રૈયત એમને ચાહતી નથી. હું પ્રજાને ચાહું, પ્રજાની સંભાળ લઉં, લશ્કર એકઠું કરું, મારી મતિથી કામ કરું, તો હું પણ રાજા થઈ શકું.

શેરખાંએ લશ્કર જમાવ્યું. ઉપરાઉપરી જીત મેળવવા લાગ્યો. એવામાં મોગલ બાદશાહ બાબર ટૂંકી માંદગીમાં ગુજરી ગયા. હુમાયુ હિંદનો બાદશાહ થયો.

શેરખાંએ હુમાયુ સામે લડાઈ જમાવી. હુમાયુ પાસે મોટું લશ્કર, મોટી તોપો; શેરખાં પાસે કંઈ નહીં, છતાં હુમાયુને એવો હેરાન કર્યો કે વાત નહીં.

માંડ માંડ જીવનો જતો બન્યો.

શેરખાં હવે રાજનો માલિક બન્યો. ધીરે ધીરે હિંદુસ્તાનનો માલિક બન્યો.

શેરશાહ નામ ધારણ કરી દિલ્હીની ગાદીએ બેઠો. પોતાના નામના સિક્કા પાડયા. દેશભરમાં સારો બંદોબસ્ત કર્યો.

એક વાર મોગલોનો દૂત એને મળવા આવ્યો. શેરશાહ મહેલમાં હતો. દૂતને ત્યાં લઈ ગયા.

મહેલમાં એક ભોંયરું ખોદાતું હતું. કેટલાય મજૂરો કામે લાગ્યા હતા.

એક મજૂર મોગલ દૂત પાસે આવ્યો. મજૂરના હાથમાં પાવડો હતો. એણે કહ્યું,

“બોલો, તમે કોણ છો ?”

મોગલ દૂતે કહ્યું, “હું મોગલોનો દૂત છું. મારે બાદશાહ શેરશાહને મળવું છે.”

મજૂરે ધૂળવાળા હાથ ખંખેર્યા ને કહ્યું, “હું શેરશાહ છું.”

મોગલ દૂત અજાયબ થઈ ગયો. એણે કહ્યું, “મારા માન્યામાં આવતું નથી. તમે પોતે શહેનશાહ છો ?”

“હા, હું પોતે શહેનશાહ છું. હું પહેલો સિપાઈ છું, પછી શહેનશાહ છું.”

મજૂરની હાલતમાં શેરશાહે મોગલ દૂત સાથે વાતો કરી. મોગલ દૂત પોતાની છાવણીમાં પાછો ફર્યો. એણે કહ્યું, “આવા કર્તવ્યપરાયણ માણસને કોણ જીતી શકવાના છે ? મોટા થયા એટલે મોજશોખ કરવા, એમ માનનારા કદી એને હરાવી નહીં શકે.”

શેરશાહ ભારતનો મહાન બાદશાહ થયો. એણે પ્રજાને સુખી કરી. રસ્તા છાંયાવાળા કર્યા. ટપાલ શરૂ કરી. ધર્મશાળાઓ બાંધી. કૂવા ખોદાવ્યા.

કહેવાય છે કે, એના રાજમાં ઘરડી ડોશી સવાશેર સોના સાથે અડધી રાતે મુસાફરી કરી શકતી.

